9. Spirin O. M. Informatsiino-komunikatsiini ta informatychni kompetentnosti yak komponenty systemy profesiino-spetsializovanykh kompetentnostei vchytelia informatyky. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. 2009. № 5 (13). URL: http://eprints.zu.edu. ua/3733/2/09somtio.htm.

10. Tsyfrovi kompetentsii yak umova formuvannia yakosti liudskoho kapitalu : analit. zap. / V. S. Kuibida, O. M. Petroie, L. I. Fedulova, H. O. Androshchuk. Kyiv : NADU, 2019. 28 s.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.06(193).38

Ши Шенвень
Цзянсіський університет науки і технологій
Національний університет фізичного виховання і спорту України,
ORCID: 0000-0002-6955-0356
Радченко Л.О.
д.фіз.вих., професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України,
ORCID: 0000-0002-5149-2952

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ – СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. *Екологічні проблеми набувають все більшої актуальності у різних аспектах життя світового співтовариства, і олімпійський рух, як складова суспільного життя не є виключенням. В представленій статті розглядається екологічна освіта як важлива складова політики МОК, спрямованої, як на розвиток олімпійського руху, так і на забезпечення сталого розвитку суспільства. Освіта відіграє ключову роль у формуванні світогляду, ціннісних орієнтирів та соціальної відповідальності молодого покоління, що в свою чергу обумовлює перспективи розвитку світового співтовариства. Олімпійська освіта, яка базується на загальнолюдських цінностях олімпізму, може виступати дієвим засобом формування екологічної культури та відповідального ставлення до довкілля серед учасників олімпійського руху; інтеграція екологічних знань у систему олімпійської освіти спряє формуванню екологічно свідомої та відповідальної особистості, що дотримується принципів сталого розвитку.*

Ключові слова: *екологія, сталий розвиток, олімпійська освіта, олімпізм, освітні програми та проєкти, суспільство, олімпійський рух.*

Annotation. Shi Shenven, Lidiia Radchenko*. Environmental issues are becoming increasingly relevant in various aspects of the life of the world community, and the Olympic movement as a component of public life is no exception. This article discusses environmental education as an important component of the IOC's policy aimed at both the development of the Olympic movement and sustainable development of society. Education plays a key role in shaping the worldview, values and social responsibility of the younger generation, which in turn determines the prospects for the development of the world community. Olympic education, based on the universal values of Olympism, can be an effective means of fostering environmental culture and responsible attitude to the environment among participants of the Olympic movement; integration of environmental knowledge into the Olympic education system will help to form an environmentally conscious and responsible personality that adheres to the principles of sustainable development.*

Keywords: ecology, sustainable development, Olympic education, Olympism, educational programs and projects, society, Olympic movement.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми стають загальним предметом занепокоєння в усьому світі, оскільки впливають на повсякденне життя суспільства загалом та кожного з нас, зокрема. Слід визнати, що поняття довкілля не є новим; більше того, воно глибоко пов'язане з кожною конкретною культурою та її взаємовідносинами з природою. Тим не менше, численні великі міжнародні конференції та незліченна кількість науково-дослідницьких проектів за останні кілька десятиліть підкреслили нагальну потребу вирішувати ці питання на основі узгодженого і всесвітнього підходу, а також закликали різних членів суспільства вжити конкретних заходів для зменшення їхнього негативного впливу на навколишнє середовище зменшити свій негативний вплив на навколишнє середовище, забезпечуючи тим самим добробут нинішнього та майбутніх поколінь.

Олімпійський рух, як наймасштабніше соціальне явище, що охоплює представників понад 200 країн світової спільноти, також не оминули проблеми охорони довкілля та пошуки шляхів, що спрямовані на їх вирішення.

Аналіз літературних джерел. Аналіз фахової літератури дозволяє говорити, що проблема екології, як складова розвитку спортивного та олімпійського руху не залишається поза увагою науковців, так, детально обґрунтована її соціальна значущість [2], висвітлено місце і роль в стратегії сталого розвитку суспільства [1; 3], приділено належне місце у стратегічних документах та рішеннях міжнародних установ [5; 7; 8]. В той же час проведення опитування фахівців галузі (n=46), студентської (n=78) та шкільної (n=62) молоді свідчить, що переважна більшість респондентів, визнаючи актуальність питання збереження навколишнього середовища та проведення заходів, що спрямовані на вирішення цього питання, мають вкрай опосередковане уявлення щодо особливостей цього процесу. Ефективним засобом, що може подолати це протиріччя, як свідчать результати досліджень [4; 5] може виступити олімпійська освіта, що являє собою педагогічний процес, спрямований на залучення різних верств населення до соціально визнаних загальнолюдських цінностей, які становлять основу олімпійського руху.

Мета роботи полягає у висвітленні місця екологічної освіти в системі олімпійської освіти, як складової сталого розвитку суспільства.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, синтез та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження. Дослідження дозволять говорити, шо вперше питання охорони довкілля на глобальному міжнародному рівні було розглянуте на Конференції ООН з проблем середовища, оточуючого людину (Стокгольмська конференція), яка відбулася 5-16 червня 1972 року, зокрема, на цій конференції:

- уперше обговорювалася концепція сталого розвитку, яка нині є найбільш популярною концепцією розвитку людства;
- було створено Стокгольмську декларацію, яка встановила 26 принципів збереження довкілля;
- було визнано права людини на «свободу, рівність і адекватні умови життя в довкіллі»;
- був прийнятий план дій зі 109 пунктів, реалізацією якого зайнялася ООН.

Загалом Програма ООН з довкілля була створена у грудні 1972 року; також був створений Фонд довкілля [10].

Дослідження дозволяють говорити, що перша екологічна ініціатива, в рамках розвитку сучасного олімпійського руху, відбулася також у 1972 році в рамках підготовки до проведення Ігор XX Олімпіади у Мюнхені. Так, за ініціативи оргкомітету Ігор, національні олімпійські комітети країн-учасниць привезли з собою саджанці рослин зі своїх країн і висадили їх в олімпійському парку. Захід проходив під гаслом «certatio sana in natura sana» (здорова конкуренція в недоторканому середовищі).

Також, дослідження дозволяють говорити про те, що на Саміті Землі, який проходив у Ріо у 1992 р. Міжнародний олімпійський комітет уперше публічно висловив свою готовність включити навколишнє середовище у реалізовувані ним програми, а через два роки (1994 р.) була створена Комісія МОК зі спорту та довкілля (нині Комісія МОК зі сталого розвитку та спадщини), яка продовжувала активно працювати над включенням екологічних питань у діяльність МОК щодо розвитку олімпійського руху.

Під час сесії МОК, що відбулася в червні 1999 року в Сеулі (Південна Корея), Комісія представила «Порядок денний на XXI століття: Спорт для сталого розвитку», який заснований на Порядку денному на XXI століття Організації Об'єднаних Націй, схваленому на Саміті Землі.

Порядок денний МОК на XXI століття охоплював три фундаментальні теми, визначені Організацією Об'єднаних Націй, які насправді виходять за рамки простої екологічної проблеми:

- поліпшення соціально-економічного становища;
- збереження ресурсів та управління ними в контексті сталого розвитку;
- посилення ролі «основних груп» («Основні групи» визначають дев'ять секторів громадянського суспільства, які вважаються основоположними для сталого розвитку, наприклад, молодь, жінки та корінні народи).

В основному документі сучасного олімпійського руху – Олімпійській хартії зазначається, що одне із завдань МОК полягає в тому, щоб «Заохочувати і підтримувати відповідальний підхід до проблем охорони навколишнього середовища, сприяти сталому розвитку в спорті та вимагати, щоб Олімпійські ігри проводились відповідно до цих принципів [9, Розділ 2, п.14].

В останній редакції Порядку денного МОК 2020+5, серед найбільш актуальних завдань, що мають бути вирішені, як складова процесу розвитку олімпійського руху, зокрема, у Рекомендації 2 «Сприяти стійким Олімпійським іграм» [8], зазначається:

- досягти позитивних для клімату Олімпійських ігор не пізніше 2030 року;
- розробити стратегії щодо усунення впливу зміни клімату на майбутні Олімпійські ігри;
- підтримувати організаційні комітети Олімпійських ігор (ОКОІ) та їх партнерів у розвитку системи моніторингу ланцюжків поставок Олімпійських ігор та прав будівельників в рамках їх підходу до дотримання прав людини;
- вимагати, щоб постійне олімпійське будівництво не велося на природно-заповідних територіях і територіях, що охороняються законом.

Ґрунтуючись на Олімпійському порядку денному 2020, у тісній співпраці з багатьма зацікавленими сторонами та партнерами, була розроблена Стратегія сталого розвитку МОК спрямована на докорінну зміну практики роботи МОК, та Організаційних комітетів Олімпійських ігор щодо: проектування і будівництва спортивних об'єктів, управління ресурсами, збереження природного середовища, здоров'я і благополуччя населення Планети.

Узагальнення існуючих підходів дозволяє виділити два основних напрями у діяльності МОК щодо вирішення екологічних проблем:

1) МОК прагне просувати освітню програму серед членів олімпійської сім'ї, яка пропагує екологічно безпечні практики та перетворює екологічні виклики на нові можливості для залучення спортивної спільноти до сталого розвитку;

2) МОК дбає про те, щоб Олімпійські ігри проводилися в умовах, які демонструють відповідальне ставлення до екологічних проблем.

Також МОК та за його підтримки реалізуються ряд програм, зокрема: Рамкові програми «Спорт заради клімату» (реалізується з 2018 р. в партнерстві з ООН); «Спорт заради природи» (реалізується з 2022 р. в партнерстві з Міжнародним союзом охорони природи, ООН та ін. організаціями); Премія МОК за боротьбу зі змінами клімату (присуджується з 2022 р.); програми з підтримки наукових досліджень, освітні програми тощо.

Незважаючи на увагу зі сторони МОК, наявність відповідних рекомендацій, дослідження дозволяють говорити про певні труднощі, що постають перед організаторами спортивних заходів у зв'язку з реалізацією екологічно-орієнтованих проєктів, зокрема:

– вплив різних видів спорту на екологічне середовище істотно відрізняється, що унеможливлює розробку єдиного підходу до екологічно безпечного проведення змагань;

– організація змагань охоплює різні регіони, що унеможливлює розробку єдиних рекомендацій для організаторів;

– потенційний вплив не є реальним;

– ступінь впливу часто є більш важливою, ніж його тип (розмір впливу залежить від інтенсивності використання спортивних об'єктів).

Узагальнення підходів міст-господарів великих міжнародних змагань до вирішення проблем охорони довкілля, дозволяє виділити питання, що є актуальними під час занять спортом та організації спортивних заходів:

– здоров'я та безпека;
– управління ресурсами та відходами;
– забруднення;
– землекористування та ландшафт;
– збереження біорізноманіття;
– захист екосистем;
– ризики.

Як зазначать фахівці, вагому роль у вирішенні проблем охорони довкілля, відіграє освітня діяльність [1; 2; 10]. Враховуючи надзвичайно широкий освітній та виховний потенціал, що має олімпійська освіта, а також її місце в роботі з різними верствами населення, і в першу чергу зі шкільною та студентською молоддю, дослідження дозволяють говорити про те, що одним із шляхів, що сприяє вирішенню зазначених вище питань, є інтеграція питань екології в систему олімпійської освіти. Екологічна освіта, як складова процесу олімпійської освіти, використовує процеси, які залучають учнівську молодь до спостереження, вимірювання, класифікації, експериментування, що допомагає в обговоренні, прогнозуванні та інтерпретації даних про екологічні проблеми, що в свою чергу, сприяє як розвитку молодого покоління, так і вирішенню соціально важливих питань охорони навколишнього середовища шляхом формування екологічної відповідальності.

Висновки

1. Екологічні питання є важливою складовою в діяльності МОК щодо розвитку олімпійського руху, що знаходить своє відображення як в діяльності Комісії МОК зі сталого розвитку та спадщини, в стратегії розвитку олімпійського руху МОК до 2025 р. – «Порядку денному 2020+5», в Олімпійській хартії МОК, так і у безлічі програм та проєктів, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом у співпраці з ООН, Міжнародним союзом охорони природи, Організаційними комітетами Олімпійських ігор та ін. організаціями.

2. Ефективним засобом формування екологічної відповідальності в учасників олімпійського руху може виступити інтеграція питань, що стосуються екології в систему олімпійської освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають в розробці методичних рекомендацій, спрямованих на інтеграцію питань екологічної спрямованості в програми олімпійської освіти, що реалізуються для різних соціально-вікових груп.

Література

1.Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О. І. Бондаря. Херсон : 2015. 228 с.

2.Екологія спорту : монографія / Є. В. Імас та ін. Київ : Олімпійська література, 2018. 256 с.

3.Імас Є., Шинкарук О. Сталий розвиток та спадщина в глобальному середовищі: екологія і спорт. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2018. № 3. С. 110—119.

4.Приймак М.М. Основні аспекти взаємодії спортсмена із соціальним середовищем у контексті його соціальної адаптації. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць.* 2025. Випуск 1 (186). С. 136–141. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).28

5.Програма дій «Порядок денний на XXI століття» : Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-деЖанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.). Київ : Інтелсфера, 2000. 360 с.

6.Радченко Л., Єрмолова В., Кроль І. Олімпійська освіта – складова національної системи освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15.* 2024. Випуск 12 (185). С. 162-165. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34

7.IOC Sustainability strategy: Executive summary. IOC, 2016. URL: http://touchline. digipage.net/1-1 (дата звернення: 09.06.2020).

8.Olympic Agenda 2020+5. International Olympic Committee. Lausanne, Switzerland. 2023. 37 p.

9.OlympiC Charter (In force as from 30 January 2025). International Olympic Committee. January 2025. Lausanne, Switzerland. 2025. 108 p.

10. United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm. URL: https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972 (дата звернення: 09.01.2025).

References

1.Ekolohichna osvita dlya staloho rozvytku u zapytannyakh ta vidpovidyakh: naukovo-metodychnyy posibnyk dlya vchyteliv. (2015) za red. O. I. Bondarya. Kherson. 228 s.

2.Ekolohiya sportu: monohrafiya. (2018). YE. V. Imas ta in. Kyyiv : Olimpiys'ka literatura. 256 s.

3.Imas YE., Shynkaruk O. (2018). Ctalyy rozvytok ta spadshchyna v hlobal'nomu seredovyshchi: ekolohiya i sport. Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya i sportu. № 3:110-9.

4.Pryymak M.M. Osnovni aspekty vzayemodiyi sport·smena iz sotsial'nym seredovyshchem u konteksti yoho sotsial'noyi adaptatsiyi. (2025). Naukovyy chasopys Ukrayins'koho derzhavnoho universytetu imeni Mykhayla Drahomanova. Seriya 15. Naukovo- pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport): zb. naukovykh prats'. Vypusk 1(186):136-41. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).28

5. Prohrama diy «Poryadok dennyy na XXI stolittya»: Ukhvalena konferentsiyeyu OON z navkolyshn'oho seredovyshcha i rozvytku v Rio-deZhaneyro (Samit «Planeta Zemlya», 1992 r.). (2000). Kyyiv:Intelsfera. 360 s.

6. Radchenko L., Yermolova V., Krol' I. (2024). Olimpiys'ka osvita – skladova natsional'noyi systemy osvity. Naukovyy chasopys Ukrayins'koho derzhavnoho universytetu imeni Mykhayla Drahomanova. Seriya 15. Vypusk 12 (185). S. 162-165. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34.

7. IOC Sustainability strategy: Executive summary. IOC, 2016. URL: http://touchline. digipage.net/1-1 (date of access: 09.06.2020).

11. Olympic Agenda 2020+5. (2023). International Olympic Committee. Lausanne, Switzerland. 37 p.

12. OlympiC Charter (In force as from 30 January 2025). (2025). International Olympic Committee. Lausanne, Switzerland. 108 p.

13. United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm. URL: https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972 (date of access: 09.01.2025).

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.06(193).39
УДК 796.012.1-053.9

Ячнюк М.Ю.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри терапії, реабілітації та здоров'язбережувальних технологій
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
https://orcid.org/0000-0001-7653-2802
Зінченко Н.М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання, спортивної медицини та ерготерапії
Івано-Франківського національного медичного університету
https://orcid.org/0000-0001-9588-9735
Зендик О.В.
викладач кафедри терапії, реабілітації та здоров'язбережувальних технологій
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
https://orcid.org/0000-0002-7071-8320
Стримбу Є.М.
студентка III курсу,
кафедри терапії, реабілітації та здоров'язбережувальних технологій
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
https://orcid.org/0009-0008-9938-8098

ОСОБЛИВОСТІ ОЗДОРОВЧОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Анотація. *Досить важливим у комфортному старінні виступає задоволеність життям. Здебільшого серед осіб похилого віку мають низький та середній рівні задоволеності життям, лише відносно невелика їх частка має високий рівень задоволеності життям. До основних чинників задоволеності життям у похилому віці відносяться: відсутність економічної та соціальної стабільності; суперечність між сучасними та колишніми соціальними цінностями; недостатня соціально-політична підтримка людям похилого віку; невміння правильно адаптуватися до нового соціального статусу; не правильне ведення здорового способу життя; недостатня рухова активність; невміння правильно організовувати та проводити своє дозвілля.*

У статті проаналізовано особливості організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності з людьми похилого віку, яка є одним з головних факторів оптимізації їхньої життєдіяльності, оскільки сприяє покращенню розумової і фізичної працездатності, рухової активності, розширенню обсягу соціальних зв'язків, підвищенню загальної задоволеності життям і поліпшенню суб'єктивної оцінки стану здоров'я.

Ключові слова: *активне старіння, оздоровчо-рекреаційна рухова активність, похилий вік.*

Yachniuk Maksym, Zinchenko Nataliia, Zendyk Olena, Strymbu Yelizavieta. Features of healthy movement activity of elderly people. *Quite important in comfortable aging is life satisfaction. Most of the elderly have low and medium levels of life satisfaction, only a relatively small proportion of them have a high level of life satisfaction. The main factors of life satisfaction in old age include: lack of economic and social stability; contradiction between modern and former social values; insufficient socio-*